

В соответствии с International Generic Indicators FSC-STD-60-004 V2-0 EN должна быть разработана Стратегия поддержания Высоких природоохранных ценностей (бел. Каштоўнасцей асаблівай аховы). Ниже предлагается проект Стратегии поддержания Высоких природоохранных ценностей для Беларуси.

Прапанаваны праект Стратэгія для падтрымання каштоўнасцей асаблівай аховы

Структура дакумента:

1. Вызначэнне *Каштоўнасцей асаблівай аховы**
- 1.1 Нацыянальная канцэпцыя Каштоўнасцей асаблівай аховы (з прапанаванымі зменамі і дапаўненнямі).
- 1.2 Крыніцы інфармацыі для вызначэння *Каштоўнасцей асаблівай аховы**
- 1.3 Пазначэнне *Каштоўнасцей асаблівай аховы** на мапах
2. Меры аховы *Каштоўнасцей асаблівай аховы**
- 2.1 Агульныя палажэнні
- 2.2 Выкарыстанне падыходу папярэдняй засцярогі ў кантэксце Стратэгіі падтрымання каштоўнасцей асаблівай аховы
- 2.3 Меры аховы *Каштоўнасцей асаблівай аховы**
3. Маніторынг *Каштоўнасцей асаблівай аховы**
- 3.1 Ключавыя абавязковыя агульныя патрабаванні да маніторынгу *Каштоўнасцей асаблівай аховы**
- 3.2 Маніторынг *Каштоўнасцей асаблівай аховы**

1. Вызначэнне КАА

1.1 Нацыянальная канцэпцыя Каштоўнасцей асаблівай аховы (прапанаваныя змены і дапаўненні).

КАА 1. Відавая разнастайнасць. (без зменаў).

Значная на глабальным, рэгіянальным альбо нацыянальным узроўні канцэнтрацыя *біялагічнай разнастайнасці**, што ўключае эндэмічныя віды і *рэдкая*, тыя, што знаходзяцца пад пагрозай, і тыя, што *знікаюць**, віды.

1.1. Водна-балотныя ўгоддзі (ВБУ) міжнароднай значнасці (“Рамсарскія ўгоддзі”)

Канвенцыя аб водна-балотных ўгоддзях, якія маюць міжнароднае значэнне галоўным чынам у якасці месцапражывання ў вадаплаўных птушак (“Рамсарская канвенцыя”), была прынята ў 1971 годзе. Беларусь далучылася да канвенцыі ў 1999 годзе.

Згодна канвенцыі, **водна-балотныя ўгоддзі (ВБУ)** — раёны балот, фенаў, тарфяных ўгоддзяў ці вадаёмаў — натуральных або штучных, пастаянных або часовых, стаячых або праточных, прэсных, саланаватых або салёных, уключаючы марскія акваторыі, глыбіня якіх пры адліве не перавышае шасці метраў, а пад вадаплаўнымі птушкамі разумеюцца птушкі, экалагічна звязаныя з водна-балотнымі ўгоддзямі.

1.2 Тэрыторыі, важныя для птушак

Тэрыторыі, важныя для птушак (англ. Important Bird Areas, рус. ключевые орнитологические территории) – гэта тэрыторыі рознага ўзроўню значнасці, якія найболей важныя для выжывання птушак. ТВП вылучаюцца па ўсім свеце па строгіх крытэрыях ў

межах праграмы “Important Bird Areas” і правяраюцца міжнароднай арганізацыяй BirdLife International. На тэрыторыі Беларусі каардынатарам праграмы з’яўляецца грамадская арганізацыя “Ахова птушак Бацькаўшчыны”.

1.3. Біясферныя рэзерваты ЮНЭСКА

Сусветная сетка біясферных рэзерватаў (англ. *World Network of Biosphere Reserves*) створана ў межах праграмы ЮНЭСКА “Чалавек і біясфера” і аб’ядноўвае асабліва ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі, якія закліканы дэманстраваць сбалансаванае ўзаемадзеянне прыроды і чалавека, канцэпцыю ўстойлівага развіцця навакольнага асяроддзя.

Згодна “Палажэнню аб сусветнай сетцы біясферных рэзерватаў”, біясфернымі рэзерватамі з’яўляюцца зоны наземных і прыбярэжных/марскіх экасістэм ці спалучэнне такіх экасістэм, якія прызнаны міжнародна ў рамках праграмы ЮНЭСКА “Чалавек і біясфера”.

1.4. Аб’екты прыроднай спадчыны ЮНЭСКА

Аб’екты прыроднай спадчыны ЮНЭСКА – гэта прыродныя аб’екты, якія валодаюць выключнай каштоўнасцю з пункту гледжання навукі, аховы прыроды і прыроднай прыгажосці. Гэтыя аб’екты, як і аб’екты культурнай спадчыны ЮНЭСКА, ахоўваюцца згодна Канвенцыі аб сусветнай спадчыне.

1.5. Тэрыторыі асаблівай прыродаахоўнай значнасці

Тэрыторыі асаблівай прыродаахоўнай значнасці, ТАПЗ (Areas of Special Conservation Interest), якія аб’яўляюцца ў межах працы над стварэннем “Смарагдавай Сеткі”.

1.6. Асоба ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі, якія маюць прызнанне ў якасці каштоўных для відавой разнастайнасці на нацыянальным узроўні:

- Асоба ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі (ААПТ) нацыянальнага значэння (Бярэзінскі біясферны запаведнік, нацыянальныя паркі, біялагічныя і водна-балотныя заказнікі рэспубліканскага значэння);

- Асоба ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі рэгіянальнага значэння – біялагічныя і водна-балотныя заказнікі мясцовага значэння і батанічныя помнікі прыроды, калі яны былі створаны для захавання рэдкіх і пагражаемых відаў жывых арганізмаў і месцаў канцэнтрацыі гэтых відаў.

1.7. Іншыя тэрыторыі, якія утрымліваюць значную на нацыянальным узроўні канцэнтрацыю біялагічнай разнастайнасці*, якія не з’яўляюцца аб’ектам аховы згодна міжнародных дамоваў альбо Закона Рэспублікі Беларусь “Аб асоба ахоўваемых прыродных тэрыторыях”. Выяўляюцца пры ўдзеле *зацікаўленых** і *закранутых** бакоў і экспертаў.

КАА 2. – Экасістэмы і мазаікі экасістэм ландшафтнага ўзроўню (з прапанаванымі зменамі і дапаўненнямі).

Цэласныя (непашкоджаныя) лясныя ландшафты і вялікія экасістэмы* ландшафтнага ўзроўню ці мазаікі экасістэм, што маюць значэнне на глабальным, рэгіянальным ці нацыянальным узроўні і што ўтрымліваюць жыццяздольныя папуляцыі пераважнай большасці прыродна (натуральна) існуючых відаў у іх прыродным (натуральным) характары размеркавання і колькасці.

~~Тэрыторыя Рэспублікі Беларусь не ўключае маланарушаныя лясы тэрыторыі (Intact forest landscapes, IFL).~~ Пад КАА 2 можна разглядаць суцэльныя (нефрагментаваныя) прыродныя (лясныя, лесабалотныя) масівы з адносна невысокім

узроўнем парушаннасці ў мінулым і мінімальным упывам дзейнасці чалавека ў сапраўдны час.

Да КАА 2 на тэрыторыі Беларусі адносяцца:

КАА 2.1. Малапарушанныя лясных тэрыторый (МЛТ).

Згодна з існуючай міжнароднай практыкай (Журавлева И. В. і інш., 2016) да МЛТ адносяцца наступныя тэрыторыі:

тэрыторыі, размешчаныя ў межах лясной зоны (г. зн. любыя тэрыторыі), не фрагментаваныя інфраструктурай, з адсутнасцю пералічаных ніжэй прыкмет парушаннасці ў выніку гаспадарчай дзейнасці чалавека:

- тэрыторыі, не фрагментаваныя элементамі пастаяннай інфраструктуры, такімі як: населеныя пункты, дарогі, прамысловыя аб'екты, судаходныя рэкі, азёры, каналы, вадасховішчы (пры гэтым існаванне часовых дарог не ўлічваецца ў якасці фрагментуючай інфраструктуры);

- вялікія па памерах тэрыторыі плошчай ня менш за 50 тыс. га, з мінімальнай шырынёй ня менш за 10 км (г. зн., што ў межы выдзеленай тэрыторыі магчыма змясціць кола з дыяметрам 10 км), а таксама без вельмі вузкіх (менш за 2 км у шырыню) перашыйкаў паміж яе часткамі альбо выступаў асобных частак контуру тэрыторыі;

- у межах тэрыторыі не павінна быць значных прыкмет зменаў прыродных экасістэм, абумоўленых гаспадарчай дзейнасцю чалавека. Некаторыя віды ўздзеянняў, такія, напрыклад, як паляванне, збіранне ягад і грыбоў, рыбалоўства, лясныя пажары (незалежна ад іх паходжання, але не размешчаныя паблізу ад элементаў інфраструктуры) лічацца фонавымі.

У нашай краіне да такіх тэрыторый можна аднесці Альманскія балоты, Выганаўскія балоты, леса-балотны комплекс Балота Тапіла - Стары Жадзен, частку Бярэзінскага біясфернага запаведніка, магчыма іншыя тэрыторыі.

Для КАА 2.2. Малапарушанныя ўчасткі лесу (МУЛ)

Участкі лесу натуральнага паходжання (плошчай ад 100 да 50 000 га), не парушаныя інфраструктурай (дарогі, ЛЭП), а таксама суцэльнымі высечкамі (як мінімум за апошнія 50 год), развіццё якіх адбываецца пераважна пад упывам натуральных прыродных працэсаў. Пад гэтыя параметры могуць пападаць тэрыторыі ў межах буйных ААПТ з адносна доўгай гісторыяй абмежавання гаспадарчай дзейнасці. Па-за межамі ААПТ такія КАА 2.2 могуць сустракацца ў цяжкадаступных для гаспадарчай дзейнасці месцах (забалочаныя тэрыторыі, тэрыторыі, якія знаходзяцца далёка ад дарог). Да такіх тэрыторый, у межах Беларусі, могуць быць аднесены адпавядаючыя ўказаным вышэй крытэрыям часткі запаведных зон нацыянальных паркаў, асабліва ахоўваемыя часткі заказнікаў, іншыя лясныя тэрыторыі, але не уваходзячыя ў склад **КАА 2.1.**

КАА 2.3. Малапарушанныя леса-балотныя масівы (МЛБМ)

Да гэтай катэгорыі КАА павінны быць аднесены балоты і леса-балотныя комплексы (у межах тэрыторыі павінны пераважаць балоты) плошчай ад 100 да 50 000 га (але не уваходзячыя ў склад КАА 2.1.), не парушаныя інфраструктурай (дарогі, ЛЭП), суцэльнымі высечкамі (як мінімум за апошнія 50 год), а таксама з адсутнасцю меліярацыйных каналаў, захаваныя ў натуральным ці бліжкім да натуральнага стане.

На тэрыторыі Беларусі даследванняў па вызначэнню тэрыторый, якія могуць разглядацца як КАА 2, не праводзілася. Не гледзячы на гэта, вызначэнне наяўнасці КАА 2 **павінна** праводзіцца з дапамогай найлепшай даступнай інфармацыі: дакументаў па

ААПТ, мапаў, дадзеных дыстанцыйнага зандавання і г.д., а таксама пасля кансультацый з зацікаўленымі бакамі.

Пры наяўнасці на тэрыторыі гаспадарчай адзінкі тэрыторый, якая валодае якасцямі КАА 2.2 ці КАА 2.3, гэтыя тэрыторыі поўнасцю альбо часткова (пасля кансультацый з зацікаўленымі і зацікаўленымі бакамі) павінны быць аднесены да рэпрэзентатыўных участкаў.

КАА 3. Рэдкія экасістэмы і месцаабітанні (без зменаў).

Беларуская класіфікацыя рэдкіх экасістэм і месцаабітанняў («Рэдкія і тыповыя для тэрыторыі Беларусі біятопы і прыродныя ландшафты з прыродаахоўнай каштоўнасцю значнай на нацыянальным і (або) міжнародным узроўні») заснавана на Дадатку 1 да «European Union Habitats Directive» і Дадатку 1 да рэзалюцыі 4 (1996) да Бернскай канвенцыі аб пагражаемых тыпах прыродных месцаабітанняў.

Да **КАА 3** адносяцца «Рэдкія і тыповыя для тэрыторыі Беларусі біятопы з прыродаахоўнай каштоўнасцю значнай на нацыянальным і (або) міжнародным узроўні» згодна з ТКП 17.12-06-2014 (02120) «Правілы вылучэння і аховы тыповых і рэдкіх біятопаў, тыповых і рэдкіх прыродных ландшафтаў» і публікацыяй «Редкие биотопы Беларуси» (Пугачевский А.В., Вершицкая И.Н., Ермохин М.В., Степанович И.М., Созинов О.В., Сакович А.А., Рудаковский И.А., Кулак А.В., Журавлев Д.В., под общ. ред. Пугачевского А.В. – Альтиора-Живые краски – Мн., 2013. – 236 с).

КАА 4. Крытычныя экасістэмныя паслугі (са змяненнямі і дапаўненнямі).

Базавыя экасістэмныя паслугі* у крытычных сітуацыях, уключаючы ахову водазбораў і кантроль эрозіі каштоўных глебаў і схілаў.

Да каштоўнасцей гэтай катэгорыі часцей за ўсё адносяць:

- лясы водаахоўныя;
- лясы глебаахоўныя;
- лясы пажараахоўныя.

Улічваючы асаблівасці тэрыторыі Беларусі, да КАА 4 можна аднесці:

- лясы, размешчаныя ўздоўж буйных рэк і азёр (вадаахоўныя лясы);
- лясы санітарнай аховы крыніц водазабеспячэння;
- лясы ў ярах і лагчынах, а таксама прылеглыя да іх;
- лясы на рэкультывавальных кар'ерах, а таксама прылеглыя да іх;
- лясы на крутых схілах;
- лясы на землях, якія лёгка размываюцца і раздзімаюцца (пяскі, тарфянішчы);
- участкі ў абалонах рэк;
- другасна забалочаныя і аднаўляемыя водна-балотныя угоддзі.
- балоты і балотныя лясы (важныя для захавання воднага рэжыму тэрыторыі, аховы ад пажараў у пажаранебяспечны перыяд).

Усе пералічаныя вышэй каштоўнасці маюць нацыянальнае прызнанне, што адлюстравана ў нацыянальным заканадаўстве (Лясны кодэкс, Водны кодэкс). У сапраўдны час усталяваных законам абмежаванняў на вядзенне лесагаспадарчай дзейнасці на тэрыторыях, маючых каштоўнасць як КАА 4, дастаткова для захавання гэтых каштоўнасцей.

КАА 5. Патрэбы насельніцтва (зменены і дапрацаваны).

Участкі і рэсурсы, якія маюць фундаментальную значнасць дзеля задавальнення базавых запатрабаванняў мясцовых супольніцтваў альбо карэнных народаў (сродкі да існавання, здароў'е, ежа, вада і да т. п.), якія вызначаюцца з прыцягненнем гэтых супольніцтваў і карэнных народаў.

Не ўжываецца для Беларусі.

У нашай краіне дадзенаму тыпу КАА адпавядаюць месцы масавага збору грыбоў і ягад, напрыклад журавін. Вызначэнне КАА 5 абавязкова павінна быць зроблена праз правядзенне кансультацый з *закранутымі** і *зацікаўленымі бакамі**. Выдзеленыя ў матэрыялах лесаўпарадкавання ягаднікі ня могуць аўтаматычна быць залічаны да КАА 5, таму што яны акрэслены з пункту гледжання наяўнасці рэсурса, а не яго значнасці для мясцовага насельніцтва. КАА 5 могуць адсутнічаць у межах адзінкі кіравання, але кансультацыі з *закранутымі** і *зацікаўленымі бакамі** павінны быць абавязкова праведзены. Прыкладам КАА 5 у нашай краіне з'яўляюцца балотныя масівы альбо іх часткі са значным запасам журавінаў: балота Морачна, Альманскія балоты, балота Ельня і інш.

КАА 6. Культурныя каштоўнасці (без зменаў).

Участкі, рэсурсы, месцы жыхарства і ландшафты глабальнага альбо нацыянальнага культурнага, археалагічнага альбо гістарычнага значэння і/альбо тыя, што маюць крытычную культурную, экалагічную, эканамічную і рэлігійную/культавую значнасць для традыцыйных культур мясцовага насельніцтва і карэнных народаў, якія вызначаюцца з прыцягненнем мясцовых супольніцтваў альбо карэнных народаў.

КАА 6 ў Беларусі:

- Аб'екты Сусветнай культурнай спадчыны ЮНЭСКО;
- Аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь, якія ахоўваюцца згодна з законам «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь» (помнікі гісторыі і археалогіі);
- Вядомыя, але не ўключаныя ў спіс гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь помнікі гісторыі і археалогіі;
- Аб'екты ўшанавання памяці ахвяраў войнаў і рэпрэсій (брацкія могілкі, месцы партызанскіх стаянак і да г. п.);
- Старыя паркі і сядзібы;
- Старыя могілкі;
- Месцы, якія маюць асаблівую важнасць для захавання самабытных культурных традыцый мясцовага насельніцтва (святыя гаі (“прошчы”), аборачныя крыжы, святыя крыніцы і г. д.).

1.2 Крыніцы інфармацыі для вызначэння КАА

Вызначэнне КАА павінна адбывацца з выкарыстаннем *Лепшай даступнай інфармацыі** ў дачыненні да кожнага тыпу КАА. Гэта інфармацыя павінна быць актуальнай і адпавядаць дзеючым заканадаўчым актам ці іншым нарматыўна-прававым дакументам (калі датычыцца), актуальнаму стану праекта арганізацыі і развіцця лясной гаспадаркі прадпрыемства і інш.

Для вызначэння КАА як мінімум павінны быць выкарыстаны наступныя дадзеныя:

- Інфармацыя аб наяўнасці ААПТ на тэрыторыі арганізацыі*, інтэрнэт старонкі: рэестр ААПТ Беларусі: <http://www.ipps.by:9084/apex/f?p=101>, база дадзеных па ААПТ Брэсцкай вобласці: <http://brestnatura.org>;

- Інфармацыя аб наяўнасці тэрыторый асаблівай прыродаахоўнай значнасці, ТАПЗ (Areas of Special Conservation Interest), якія аб'яўляюцца ў межах працы над стварэннем “Смарагдавай Сеткай”, база дадзеных Emerald Network European Environment Agency: <http://emerald.eea.europa.eu/>;

- Інфармацыя аб наяўнасці на тэрыторыі *арганізацыі** рэдкіх і тыповых для тэрыторыі Беларусі біятопаў і прыродных ландшафтаў;

- Інфармацыя аб наяўнасці на тэрыторыі арганізацыі водна-балотных угоддзяў (ВБУ) міжнароднай значнасці (“Рамсарскія угоддзі”), інтэрнэт старонка: <http://www.ramsar.org/wetland/belarus>;

- Інфармацыя аб наяўнасці на тэрыторыі арганізацыі іншых водна-балотных угоддзяў, інтэрнэт старонка: <http://www.peatlands.by/>

- Інфармацыя аб наяўнасці на тэрыторыі арганізацыі тэрыторый, важных для птушак (ТВП), (англ. Important Bird Areas, рус. территории, важные для птиц), інтэрнэт старонка: <http://iba.ptushki.org/be/>

- І іншыя агульнадаступныя прыродаахоўныя інфармацыйныя інтэрнэт-рэсурсы: <http://brestnatura.org>;

- Публікацыі, прымеркаваныя выяўленню ВПЦ ці пэўных катэгорый ВПЦ;

- Экспертная інфармацыя, а таксама інфармацыя ад *закранутых** і *зацікаўленых бакоў**.

1.3 Пазначэнне КАА на мапах

Усе ідэнтыфікаваныя КАА павінны быць нанесены на мапы, выкарыстоўваемыя *арганізацыяй**, з магчымасцю ідэнтыфікацыі кожнага участка КАА і катэгорыі КАА. Акрамя гэтага, на мапе як мінімум павінны быць адлюстраваны: асноўныя водныя аб'екты, дарогі, квартальная сетка і межы выдзелаў. Маштаб мап павінен быць такім, каб па іх можна было адназначна ідэнтыфікаваць межы ўсіх участкаў КАА. Кожная мапа павінна мець умоўныя абазначэнні з тлумачэннямі аб кожным тыпе КАА, размешчаным на мапе. Арганізацыя павінна забяспечыць доступ да мап *закранутых** і *зацікаўленых бакоў**, ў тым ліку дыстанцыйна.

2. Меры аховы КАА

2.1 Агульныя палажэнні.

Арганізацыя павінна распрацаваць для КАА такія меры аховы, якія гарантуюць забеспячэнне падтрымання альбо паляпшэнне стану КАА. Гэтыя меры аховы павінны быць падрыхтаваны з улікам Нацыянальнай канцэпцыя КАА. У выпадках, калі афіцыйна усталяваны ахоўны рэжым якога-небудзь участка КАА (напрыклад рэжым ААПТ, ахоўных катэгорый лясоў, АЗУ ці інш, калі яны аднесены да КАА) з'яўляецца недастатковым для падтрымання КАА, арганізацыя павінны быць усталяваны дадатковыя меры аховы, якія забяспечваюць падтрыманне КАА. Пры акрысленні мераў аховы для КАА павінна ўлічвацца тое, што любая дзейнасць на іх заўсёды павінна ажыццяўляцца:

- з улікам падыходу папярэдняй засцярогі*;

- з улікам вынікаў маніторынгу;
- з улікам патэнцыйных наступстваў, гэта значыць, калі дзейнасць па-за межамі КАА можа аказваць адмоўны ўплыў на КАА, напрыклад паляпшэння даступнасці тэрыторыі альбо павелічэння фрагментаванасці і інш.

2.2 Выкарыстанне падыходу папярэдняй засцярогі ў кантэксце Стратэгіі падтрымання каштоўнасцей асаблівай аховы

У кантэксце падтрымання КАА *падыход папярэдняй засцярогі** азначае, што:

- калі існуюць прыкметы наяўнасці КАА альбо інфармацыя аб наяўнасці КАА прадстаўлена *закранутымі** і *зацікаўленымі бакамі** ці экспертамі, утрымліваецца ў літаратурных крыніцах альбо іншых агульна даступных крыніцах, павінна быць прынята, што гэтыя КАА сапраўды існуюць да часу падцьверджання гэтай інфармацыі;

- калі існуюць сумненні ў даставернасці і/ці актуальнасці дадзеных аб КАА, арганізацыя павінна правесці дадатковую ацэнку КАА з мэтай ўдакладнення існуючай інфармацыі і прыняцця неабходных мераў аховы КАА;

- да заканчэння неабходнай праверкі арганізацыя павінна ўстрымацца ад гаспадарчай дзейнасці на тэрыторыі з патэнцыяльнай наяўнасцю КАА альбо ўсталяваць меры аховы, ўзгодненыя з *закранутымі** і *зацікаўленымі бакамі**, якія выключаюць магчымасць страты КАА альбо пагаршэння іх стану.

- калі для якой-небудзь КАА, у тым ліку ствараемых ці запланаваных для стварэння ахоўваемых прыродных тэрыторый (у тым ліку тэрыторый маючых міжнародны прыродаахоўны статус), меры па кіраванню (у тым ліку адпаведны неабходны для захавання КАА рэжым лесакарыстання) не распрацаваныя, арганізацыя павінна ўстрымацца ад планавання і правядзення гаспадарчай дзейнасці на гэтых тэрыторыях да моманта ўсталявання мер аховы;

- на увесь час, калі працягваюцца кансультацыі па пытаннях актуальнасці статусу якога-небудзь участка КАА альбо выдзялення катэгорый КАА ці вызначэння мераў па іх ахове, гаспадарчая дзейнасць на гэтых участках не павінна праводзіцца да моманта заканчэння кансультацый і прыняцця рашэння аб статусе гэтых участкаў і мерах іх аховы.

2.3 Меры аховы КАА

Галоўнай мэтай вызначэння КАА з'яўляецца падтрымка ці/альбо паляпшэнне іх стану з улікам падыходу папярэдняй засцярогі і вынікаў маніторынгу. Згодна з вышэй азначанымі патрабаваннямі, неабходна прытрымлівацца наступных падыходаў да аховы КАА:

Для **КАА 1. Відавая разнастайнасць**, у тым ліку: **КАА 1.1. Водна-балотныя угодзі (ВБУ) міжнароднай значнасці ("Рамсарскія угодзі")**; **КАА 1.2 Тэрыторыі, важныя для птушак**; **КАА 1.3. Біясферныя рэзерваты ЮНЭСКА** – усе гэтыя тэрыторыі альбо абсалютная большасць з іх (больш за 95%), з'яўляюцца адначасова **тэрыторыямі асаблівай прыродаахоўнай значнасці (ТАПЗ)**, таму для гэтых тэрыторый неабходна прытрымлівацца мераў аховы, рэкамендаваных для **КАА 1.5. Тэрыторыі асаблівай прыродаахоўнай значнасці** (гл. ніжэй).

Для **КАА 1.6. Асоба ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі, якія маюць прызнанне ў якасці каштоўных для відавой разнастайнасці на нацыянальным узроўні** (асоба ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі (ААПТ) нацыянальнага значэння і асоба ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі рэгіянальнага (мясцовага) значэння, калі яны адначасова

з'яўляюцца КАА 1.5, для гэтых тэрыторый неабходна прытрымлівацца мераў аховы, рэкамендаваных для КАА 1.5. Тэрыторыі асаблівай прыродаахоўнай значнасці (гл. ніжэй). Калі ААПТ, прызнаныя КАА 1.6, не маюць статусу КАА 1.5, меры аховы для гэтых тэрыторый павінны адпавядаць мерам, усталяваным згодна з нацыянальным заканадаўствам, але з улікам рэкамендацый, агрэсленых у пунктах 2.1 і 2.2 гэтага дакумента.

Да КАА 1.5. адносяцца Тэрыторыі асаблівай прыродаахоўнай значнасці (Areas of Special Conservation Interest), якія ўтвараюцца ў рамках працы над стварэннем “Смарагдавай Сеткі”. Галоўнай мэтай утварэння “Смарагдавай Сеткі” з’яўляецца забеспячэнне спрыяльнага прыродаахоўнага стану відаў і біятопаў Бернскай канвенцыі для іх доўгатэрміновага выжывання (спісы відаў і біятопаў утрымліваюцца ў Рэзалюцыях № 4 (1996) і № 6 (1998)). Рэкамендацыя № 16 (1989) патрабуе ўсталяваць для ТАПЗ (ASCI) прыродаахоўны рэжым, неабходны для забеспячэння захавання аб’ектаў ТАПЗ, а таксама патрабуе, каб адпаведныя меры былі распрацаваны і выконваліся для кожнага аб’екта ТАПЗ. Гэта значыць, што неабходна забяспечыць спрыяльны прыродаахоўны стан для ўсіх пералічаных у SDFe (анг. стандартны фармуляр дадзеных) відаў і біятопаў. Выключэннем з’яўляюцца віды і біятопы, якія маюць у SDFe статус “D” (іншыя прычыны).

Спрыяльны прыродаахоўны стан – гэта, калі:

- распаўсюджанне і плошча біятопа не памяншаецца;
- захоўваецца спецыфічная структура і функцыі біятопу;
- захоўваюцца адпаведныя для відаў месцы абітання (кармлення, размнажэння);
- лічэбнасць і распаўсюджанне віду не змяншаецца.

Згодна з вышэй азначанымі патрабаваннямі, неабходна прытрымлівацца наступнага падыходу да аховы ТАПЗ:

1. Калі аб’ект ТАПЗ поўнасьцю знаходзіцца ў межах ААПТ (запаведнік, нацыянальны парк ці заказнік), дакладна вядомы месцы размяшчэння аб’ектаў аховы (відаў і біятопаў), а/альбо рэжым аховы ААПТ забяспечвае іх спрыяльны прыродаахоўны стан - рэжым аховы ТАПЗ павнен адпавядаць рэжыму аховы дадзенай ААПТ.
2. Калі аб’ект ТАПЗ мае статус ААПТ, аднак для дадзенага ААПТ не усталяваны ніякія абмежаванні па лесагаспадарчай дзейнасці альбо абмежаванні датычацца толькі часткі ААПТ, і/альбо дакладна не вядомы месцы размяшчэння аб’ектаў аховы, пералічаных у SDFe, альбо яны не перададзены пад ахову - згодна з падыходам папярэдняй засцярогі, да ўстанаўлення адпаведнага рэжыму аховы (глядзі п.4) павінны быць забаронены ўсе віды рубак галоўнага карыстання, а таксама рубкі абнаўлення, рэканструкцыі, фарміравання (перафарміравання), суцэльныя санітарныя рубкі, уборка захламлэннасці на ўсёй тэрыторыі ТАПЗ.
3. Калі аб’ект ТАПЗ (альбо яго частка) не мае статусу ААПТ альбо толькі часткова мае статус ААПТ, і/альбо дакладна не вызначаны месцы размяшчэння аб’ектаў аховы, пералічаных у SDFe, альбо яны не перададзены пад ахову - згодна з падыходам папярэдняй засцярогі, да ўстанаўлення адпаведнага рэжыму аховы (глядзі п.4) павінны быць забаронены ўсе віды рубак галоўнага карыстання, а таксама рубкі абнаўлення, рэканструкцыі, фарміравання (перафарміравання), суцэльныя санітарныя рубкі, уборка захламлэннасці на ўсёй тэрыторыі ТАПЗ.
4. Рэжым аховы ТАПЗ указаны ў пунктах 2 і 3 дзейнічае, пакуль не будзе выканана поўная інвентарызацыя аб’ектаў аховы (відаў і біятопаў), пералічаных у

адпаведным SDFe, і падрыхтаваныя адпаведныя ахоўныя дакументы; альбо да таго часу, пакуль для дадзенай ТАПЗ не будзе падрыхтаваны і зацвярджаны план кіравання (праграма аховы) згодна з патрабаваннямі Бернскай канвенцыі.

5. Калі ўсе аб'екты аховы (віды і біятопы) ТАПЗ перададзены пад ахову, для дадзенай тэрыторыі дзейнічае рэжым аховы, які ўсталяваны для аб'ектаў аховы згодна з ТКП, аднак з улікам пунктаў 7 і 8.
6. Калі для ТАПЗ зацвярджаны план кіравання (праграма аховы), падрыхтаваны згодна з патрабаваннямі Бернскай канвенцыі, - для дадзенай ТАПЗ дзейнічае рэжым аховы, усталяваны згодна з планам кіравання (праграмай аховы).
7. Акрамя таго, для ўсіх ТАПЗ павінны быць забаронены суцэльныя высечкі лясоў, а таксама стварэнне лясных культур, плантацый ці лясных пітомнікаў.
8. Калі плануецца якая-небудзь будова ў межах ТАПЗ, павінна быць выканана ацэнка ўздзеяння на навакольнае асяроддзе (АУНА (рус. ОВОС)). Таксама, калі плануецца будова па-за межамі ТАПЗ, але гэтая будова можа аказаць адмоўны ўплыў на дадзеную ТАПЗ, таксама павінен быць выкананы АУНА (ОВОС).

Для КАА 1.7. Іншыя тэрыторыі, якія утрымліваюць значную на нацыянальным узроўні канцэнтрацыю біялагічнай разнастайнасці*, якія не з'яўляюцца аб'ектам аховы згодна міжнародных дамоваў альбо Закона Рэспублікі Беларусь “Аб асоба ахоўваемых прыродных тэрыторыях”, павінны быць усталяваны наступныя меры аховы:

1. Згодна з прынцыпам падыходу папярэдняй засцярогі, да ўстанаўлення адпаведнага рэжыму аховы (глядзі п.2) павінны быць забаронены ўсе віды рубак галоўнага карыстання, а таксама рубкі абнаўлення, рэканструкцыі, фарміравання (перафарміравання), суцэльныя санітарныя рубкі, уборка захламленнасці на ўсёй тэрыторыі;
2. Рэжым аховы для КАА 1.7, указаны ў пункце 1, дзейнічае, пакуль не будзе выканана поўная інвентарызацыя аб'ектаў аховы (відаў дзеля аховы якіх прапанавана дадзеная тэрыторыя КАА) і падрыхтаваны адпаведныя ахоўныя дакументы альбо да таго часу, пакуль для дадзенай КАА не будзе ўсталяваны іншы адпаведны прыродаахоўны рэжым.
3. Калі плануецца якая-небудзь будова ў межах КАА 1.7, павінна быць выканана ацэнка ўздзеяння на навакольнае асяроддзе (АУНА (рус. ОВОС)). Таксама, калі плануецца будова па-за межамі КАА 1.7, але гэтая будова можа аказаць адмоўны ўплыў на дадзеную КАА, таксама павінен быць выкананы АУНА (ОВОС).

Для КАА 2. – Экасістэмы і мазаікі экасістэм ландшафтнага ўзроўню павінны быць усталяваны наступныя меры аховы:

Для КАА 2.1. Малапарушанныя лясныя тэрыторыі (МЛТ):

- незалежна ад агульнай плошчы ўчастка КАА 2 на усёй тэрыторыі павінны быць забаронены ўсе віды суцэльных высечак і высечак галоўнага карыстання, а таксама будова інфраструктуры і іншых аб'ектаў, асушальная мельярацыя;

- незалежна ад агульнай плошчы ўчастка КАА 2 на тэрыторыі ня менш за 50 000 га павінны быць забаронены ўсе віды лесагаспадарчай дзейнасці,

Для КАА 2.2. Малапарушанныя участкі лесу (МУЛ):

- павінны быць забаронены ўсе віды высечак, а таксама будова інфраструктуры і іншых аб'ектаў.

Для КАА 2.3. Малапарушанныя леса-балотныя масівы (МЛБМ):

- павінны быць забаронены ўсе віды высечак, асушальная меліярацыя, а таксама будова інфраструктуры і іншых аб'ектаў.

Для **КАА 3. Рэдкія экасістэмы і месцаабітання** павіны быць усталяваны меры аховы згодна з ТКП 17.12-06-2014 (02120) “Правілы вылучэння і аховы тыповых і рэдкіх біятопаў, тыповых і рэдкіх прыродных ландшафтаў”. Згодна з *прынцыпам падыходу напярэдняй засцярогі** дадзеныя меры аховы павінны быць ўсталяваны арганізацыяй адразу пасля атрымання інфармацыі аб наяўнасці дадзенай катэгорыі КАА. Меры аховы усталяваныя для дадзенай катэгорыі КАА могуць быць зменены ў кірунку больш строгіх абмежаванняў па выніках *закранутымі** і *зацікаўленымі бакамі** ці экспертамі. Калі плануецца якая-небудзь будова ў межах КАА 3, павінна быць выканана ацэнка ўздзеяння на навакольнае асяроддзе (АУНА (рус. ОВОС)). Таксама, калі плануецца будова па-за межамі КАА 3, але гэтая будова можа аказаць адмоўны ўплыў на дадзеную КАА, таксама павінен быць выкананы АУНА (ОВОС).

КАА 4. Крытычныя экасістэмныя паслугі.

У большасці выпадкаў, калі тэрыторыі дадзенай катэгорыі КАА маюць адпаведны нацыянальны ахоўны статус, меры аховы для дадзенай катэгорыі КАА усталяваныя нацыянальным заканадаўствам з'яўляюцца дастатковымі для падтрымкі дадзенай катэгорыі КАА. Аднак у некаторых выпадках неабходны кантроль мэтазгоднасці прызначэння высечак дагляду альбо санітарных высечак на гэтых тэрыторыях.

Для балот і леса-балотных комплексаў, якія ня маюць адпаведнага нацыянальнага ахоўнага статусу, павінны быць усталяваны наступныя меры аховы:

- павінны быць забаронены суцэльныя высечкі, асушальная меліярацыя, а таксама будова інфраструктуры і іншых аб'ектаў без правядзення АУНА (рус. ОВОС).

Калі плануецца якая-небудзь будова ў межах КАА 4, павінна быць выканана ацэнка ўздзеяння на навакольнае асяроддзе (АУНА (рус. ОВОС)). Калі плануецца будова па-за межамі КАА 4, але гэтая будова можа аказаць адмоўны ўплыў на дадзеную КАА, таксама павінен быць выкананы АУНА (ОВОС).

Для **КАА 5. Патрэбы насельніцтва** павінны быць усталяваны наступныя меры аховы:

- забарона суцэльных, а таксама поласа-паступовых высечак галоўнага карыстання, парушэнне гідралагічнага рэжыму тэрыторыі (перакрыццё вадатокаў, акрамя выпадкаў аднаўлення натуральнага рэжыму пасля правядзення АУНА (рус. ОВОС), асушальная меліярацыя і выдабыццё торфу).

- выкарыстанне хімічных сродкаў абароны лесу.

- калі плануецца якая-небудзь будова ў межах КАА 4, павінна быць выканана ацэнка ўздзеяння на навакольнае асяроддзе (АУНА (рус. ОВОС)).

- калі плануецца будова па-за межамі КАА 4, але гэтая будова можа аказаць адмоўны ўплыў на дадзеную КАА, таксама павінен быць выкананы АУНА (ОВОС).

Інфармацыя аб запланаваных гаспадарчых мерапрыемствах у дадзеных КАА павінна размяшчацца на інтэрнэт старонке арганізацыі альбо іншым агульнадаступным спосабам даводзіцца да ведама *закранутых** і *зацікаўленых бакоў**.

КАА 6. Культурныя каштоўнасці

У выпадку, калі ўчасткі КАА 6 маюць нацыянальны ці міжнародны ахоўны статус, меры аховы, усталяваныя для гэтых участкаў, не павінны быць менш строгімі, чым усталяваны згодна з адпаведнымі прававымі актамі. Калі ўчасткі КАА 6 не маюць акрэсленых заканадаўствам мер аховы, такія меры павінны быць усталяваны арганізацыяй па выніках кансультацый з *зацікаўленымі і закранутымі бакамі**.

3. Маніторынг КАА

3.1 Ключавыя абавязковыя агульныя патрабаванні да маніторынгу КАА

1. Маніторынг *Каштоўнасцей асаблівай аховы** павінен ацэньваць выкананне апрацаваных стратэгий/планаў па захаванню *Каштоўнасцей асаблівай аховы**;
2. Маніторынг *Каштоўнасцей асаблівай аховы** павінен ацэньваць стан *Каштоўнасцей асаблівай аховы**, улічваючы стан тэрыторый з *Каштоўнасцямі асаблівай аховы**, ад якіх залежыць іх захаванне.
3. Маніторынг *Каштоўнасцей асаблівай аховы** павінен ацэньваць эфектыўнасць стратэгий/планаў кіравання і/ці мерапрыемстваў па *ахове* Каштоўнасцей асаблівай аховы**, накіраваных на забяспячэнне падтрымкі ці/альбо паляпшэнне стану *Каштоўнасцей асаблівай аховы**.
4. Праграма маніторынгу *Каштоўнасцей асаблівай аховы** павінна ўключыць мерапрыемствы па *ўзаемадзеянню** з *закранутымі бакамі**, *зацікаўленымі бакамі** і экспертамі.
5. Праграма маніторынгу *Каштоўнасцей асаблівай аховы** павінна* знаходзіцца ў публічным доступе.
6. Праграма маніторынгу *Каштоўнасцей асаблівай аховы** павінна* мець дастатковы ахоп, дэталізацыю і перыядычнасць для выяўлення змен *Каштоўнасцей асаблівай аховы** адносна іх першапачатковай ацэнкі і стану, вызначанага для кожнай *Каштоўнасці асаблівай аховы**.
7. Гаспадарчыя планы і мерапрыемствы павінны быць адаптаваны пасля таго, як маніторынг або іншая інфармацыя (напрыклад, інфармацыя ад зацікаўленых і/альбо закранутых старон) паказала, што апрацаваных стратэгий і дзеянняў недастаткова для забяспячэння падтрымкі і/або паляпшэння *Каштоўнасцей асаблівай аховы**.

3.2 Маніторынг *Каштоўнасцей асаблівай аховы**

Маніторынг *Каштоўнасцей асаблівай аховы** адбываецца па некалькіх накірунках.

1. Маніторынг *Каштоўнасцей асаблівай аховы** для выяўлення змен *Каштоўнасцей асаблівай аховы** адносна іх першапачатковай ацэнкі і стану адбываецца на пяцігадовай аснове. Параўнальны аналіз плошчы розных катэгорый *Каштоўнасцей асаблівай аховы** з пазначэннем адбыўшыхся змен адлюстроўваецца ў адпаведнай табліцы (табліца 1). Адначасова з пазначэннем адбыўшыхся змен указваюцца прычыны змен.

Табліца 1. Параўнальны аналіз плошчы розных катэгорый *Каштоўнасцей асаблівай аховы** з пазначэннем адбыўшыхся змен і іх прычын.

Катэгорыя КАА (для асобных катэгорый КАА, напрыклад	Плошча на пачатак актуальнага рэвізійнага перыяда (год)	Плошча на канец актуальнага рэвізійнага перыяда (год)	Змяненні ў плошчы, га (%)	Прычыны зменаў (у тым ліку адмоўныя ўздзеянні)

КАА 3, (прыводзіцца дэталізацыя)				

Адначасова, у іншай табліцы (табліца 2.), адлюстроўваецца пералік выяўленых ключавых адмоўных уздзеянняў на *Каштоўнасці асаблівай аховы** за мінулы рэвізійны перыяд, а таксама меры па іх прадухіленню.

Табліца 2. Пералік выяўленых ключавых адмоўных уздзеянняў на *Каштоўнасці асаблівай аховы** за мінулы рэвізійны перыяд і меры па іх прадухіленню.

№ пп	КАА	Выяўленыя адмоўныя уздзеянні	Неабходныя меры па іх прадухіленню

2. Штогод адбываецца маніторынг *Каштоўнасцей асаблівай аховы**, мэтай ягога з'яўляецца ацэнка стану *Каштоўнасцей асаблівай аховы**, а таксама ацэнка эфектыўнасці распрацаваных і выкарыстоўваемых арганізацыяй мерапрыемстваў па падтрыманню і/альбо паляпшэнню стану *Каштоўнасцей асаблівай аховы**.

Ацэнка адбываецца на маніторынгавых паверхнях штогод працаўнікамі арганізацыі альбо, пры неабходнасці, з дапамогай адпаведных спецыялістаў ВНУ, навуковых альбо грамадскіх арганізацый. Пад час ацэнкі стану *Каштоўнасцей асаблівай аховы** на маніторынгавых паверхнях павінна ацэньвацца адпаведнасць актуальнага стану *Каштоўнасцей асаблівай аховы** крытэрыям выдзялення гэтых *Каштоўнасцей асаблівай аховы**, а таксама выяўляюцца адмоўныя уздзеянні. Вынікі маніторынгу на маніторынгавых паверхнях адлюстроўваецца ў паспартах маніторынгу і адпаведных табліцах (табл. 3-4).

Штогод маніторынгам павінна быць ахопленыя менш за 20% маніторынгавых паверхняў, але такім чынам, каб за пяцігадовы перыяд ахапіць усе маніторынгавыя паверхні.

Табліца 3.

№ пп	Тып КАА	Крытэрыі выдзялення КАА	Актуальны стан КАА	Змяненні у стане	Прычыны змяненняў

Табліца 4.

№ пп	КАА	Выяўленыя адмоўныя уздзеянні	Неабходныя меры па іх прадухіленню

Ацэнка эфектыўнасці распрацаваных і выкарыстоўваемых арганізацыяй мерапрыемстваў па падтрыманню і/альбо паляпшэнню стану *Каштоўнасцей асаблівай аховы** ацэньваецца згодна з табліцай 5.

Табліца 5.

№ пп	КАА	Усталяваны рэжым аховы (меры аховы, ахоўныя мерапрыемствы)	Ацэнка выканання меры аховы (ахоўных мерапрыемстваў)	Неабходнасць дадатковых мераў аховы (ахоўных мерапрыемстваў)